

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

українську навчальну практику, а життєвий шлях є гідним прикладом для наслідування наступним поколінням співаків.

1. Витвицький В. З династії золотих голосів // Нові дні. – 1972. – Червень.
2. Гнатишин А. Наша співачка // Диригент і композитор Андрій Гнатишин. Матеріали до біографії. – Відень, 1994. – С. 173 – 178.
3. Головащенко М. Ірина Маланюк // Борисенко В., Головащенко М., Кривошій О. Українки в історії. – К.: Либідь, 2004. – 328 с.
4. Лисенко І. Словник співаків України. – К.: Рада, 1997. – 354 с.
5. Маланюк І. Голос серця. Автобіографія співачки. – Львів: В-во “Collegium musicum” Львівського товариства Ріхарда Вагнера, 2001. – 306 с.
6. Мельник Л. “Підлітком мені пощастило слухати

Ірину Маланюк”: розмова з Йозефом Лінгартом, президентом Міжнародної асоціації Вагнерівських об’єднань // Львівська газета. – 2005. – 9 вересня.

7. Мирослав Скала-Старицький (автобіографічні нариси) / Зред., упоряд. і доп. на основі джерельних матеріалів Ігор Соневицький. – Львів, 2000. – 103 с.

8. Ничай О. Діяльність музичного товариства ім. Станіслава Монюшки у Станіславові // Записки НТШ. Праці Музикознавчої комісії – Львів, 2004. – Т. CCXLVII. – С. 455 – 464.

9. Павлишин С. Історія однієї кар’єри. – Львів, 1994. – 106 с.

10. Поміж Іспанією і Україною // Neue Tageszeitung. – 1962.

11. Черепанин М. Відень і українська музична культура 1918 – 1944 років // Записки НТШ. Праці Музикознавчої комісії – Львів, 2004. – Т. CCXLVII. – С. 465 – 477.

Стаття надійшла до редакції 06.11.2008.

УДК 37.035.3 – 053.6

Тетяна Цибар, асистент кафедри педагогіки та методики початкового навчання
Мукачівського гуманітарно-педагогічного інституту

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано місце і роль трудової діяльності у формуванні естетичної культури підлітків. Висвітлено важливе завдання школи та вчителя у розвитку трудової активності школярів, соціальної спрямованості трудової діяльності учнів, забезпеченні гармонійного розвитку особистості, формування у неї естетичної культури, естетичних смаків.

Ключові слова: світогляд, особистість, естетична культура, естетичні смаки, трудова діяльність.

Постановка проблеми. Одним із головних завдань освіти є саморозвиток естетичних здібностей, самореалізація особистості в різноманітних сферах діяльності. При цьому першочергове значення мають культура, мистецтво, мораль, етика, естетика, художня самодіяльність, трудова діяльність, прилучення вихованця до творчого пошуку, культурних, наукових досягнень людства і водночас формування високоморальної, вільної та відповідальної особистості.

З цієї позиції трудова діяльність займає важливе місце в процесі формування творчо активної особистості, здатної повноцінно сприймати прекрасне, гармонійне, досконале у житті, природі, мистецтві, жити і творити за законами краси, що в свою чергу є свідченням рівня естетичної культури особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У вітчизняній науці проблема праці й естетичного виховання знайшла відображення у творчій спадщині О. Духновича, М. Драгоманова, С. Руданського, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського. Різні аспекти трудової підготовки учнівської молоді загальноосвітньої школи розкриваються в дослідженнях В. Бербеца, Л. Денисенко, Г. Кондратука, В. Мадзігона, В. Сидоринка. У працях яких проводиться аналіз тих процесів, які характерні для трудової діяльності відповідно до державних стандартів із технології. Центром уваги багатьох науковців є питання удосконалення методики трудового навчання (В. Дідух, Л. Денисенко, Г. Левченко, Г. Терещук, Д. Тхоржевський та інші).

Мета статті – розкрити шляхи формування естетичної культури учнівської молоді в процесі

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

трудова діяльність, визначити, роль праці у формуванні особистості, світогляду молодшої людини.

Виклад основного матеріалу. Трудова діяльність займає важливе місце в системі шкільного виховання. Сучасна школа не тільки дає учням загальні знання, але і готує до активної творчої діяльності, що охоплюватиме естетику предметного середовища, в якому школярі зможуть реалізувати свої художньо-творчі здібності (мистецькі світлиці, художні майстерні, сучасний дизайн шкільних інтер'єрів), і естетику соціально-педагогічного середовища (естетика шкільного спілкування і життєтворчості, краса міжособистісних відносин, панування педагогічного оптимізму й віри, що кожна дитина – в душі митець).

Вирішальною умовою морального і естетичного розвитку дитини є участь у різноманітних видах діяльності, в які вона включається, у яких виникають, реалізуються і розвиваються потреби, мотиви і цілі її соціальної активності. Праця є засобом входження дитини у світ багатограних і складних соціально-політичних, виробничих трудових колективів дорослих. Тут продовжується процес формування у юнаків і дівчат відповідальності, почуття обов'язку, сумлінного ставлення до трудової діяльності як першої життєвої необхідності. У виборі мети і сенсу життя реалізується розуміння людиною своєї людської природи і свого призначення на землі. Потреба в освоєнні усіх духовних багатств повинна зростати у кожній особистості як потреба самореалізації.

Як зауважив А. Волошин, перед школою стоїть завдання повсякчас формувати в учнів художній смак, розуміння естетичних цінностей. Естетичний розвиток особистості, з одного боку, є результатом різноманітної діяльності людини, з іншого – здійснює вплив на цю діяльність. Тому сферу естетичної активності людини розглядають у її праці, суспільній діяльності та широкій сфері моральних відносин. Свідоме розуміння естетичних закономірностей трудової діяльності немов би закріплює формування системи естетичних орієнтирів у праці. Естетичне виховання у процесі трудової діяльності передбачає здійснення певних виховних дій, а не є простим автоматичним побічним наслідком трудових умов. Кожний педагог має чітко усвідомлювати їх, відчувати естетичні основи предмета діяльності [2].

На думку Г. Якубанець, одним із чинників формування естетичних почуттів та уподобань школярів є естетичне виховання підлітків у процесі праці [6]. Саме трудова діяльність впливати на

розвиток естетичних інтересів, потреб, уявлень, знань, понять, вмінь та способів естетичної діяльності. Формування в учнів поняття краси праці у виробничій справі, у процесі освоєння природи, естетизації поведінки і побуту людини – найважливіші завдання естетичного виховання.

Згідно з поглядами психологів, розвиток особистості відбувається лише в діяльності. Формування естетичного сприйняття учнів найбільш активно відбувається в художньо-пізнавальній діяльності, яка є фундаментом формування естетичного сприйняття, сприяє розвитку культури естетичних почуттів, асоціативно-образного мислення, творчої уяви, які проявляються і зумовлюють характер даного процесу [5, 81– 82].

Педагоги розглядали працю як основний засіб естетичного виховання учнів на уроках і в позаурочний час. У трудовій діяльності формуються патріотичні й естетичні почуття, любов до рідного краю, дбайливе ставлення до власної землі. Педагоги стверджували, що не можна виховати любові до великої Батьківщини, не навчивши дитину любити рідну землю. Школи, гімназії мали сад, квітник, пасіку, дослідний город, де у вільний від уроків час працювали учні [4, 387]. Любов до природи, до всього живого, до Батьківщини підносить людину на вищий рівень, не даючи розвинути в її негативним рисам – егоїзму, байдужості, жорстокості.

Опираючись на власний педагогічний досвід, можемо констатувати, що загальноосвітня школа повинна розвивати в учнів потяг до краси, естетичної праці. Це загальна вимога до вчителів усіх предметів, але найпомітніший вклад у формування естетичного ставлення до власної продуктивної праці мають внести, звісно, вчителі предметів естетичного циклу, зокрема обслуговуючої праці. Проте до сьогоднішнього дня залишається актуальним докір, що обслуговуюча праця орієнтована на формування в учнів умінь, необхідних лише для теоретичного та практичного засвоєння матеріалу. Внаслідок цього у свідомості учнів закріплюється тільки функціональний підхід до виробів, виготовлених власноруч. Разом із тим, виявлено, що саме естетичний критерій у будь-якому виді діяльності є ознакою її досконалості. Вчитель повинен уміти організувати урок в цілому на естетичних починаннях, у тому числі оцінити з естетичних позицій і роботу на уроці учнів і свою власну. На жаль, більшість учителів обслуговуючої праці вважають, що аплікація, вишивка, пошиття тощо – це тільки технічні засоби, в результаті яких отримують більш чи менш художній виріб.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Найбільш помітне значення в естетичному вихованні учнів відіграють розділи і види робіт, пов'язані з декоративно-ужитковим мистецтвом, що сприяє художній освіті дітей, їх естетичне значення вчителями сприймається найбільш правильно. Основні недоліки в організації цих видів уроків слід віднести, головним чином, до недостатнього рівня їх власного художнього розвитку.

У процесі виготовлення та оздоблення даних об'єктів праці є значні можливості для формування творчих здібностей учнів. Наприклад, у 5-му класі передбачено пошиття нескладного швейного виробу – наволочки. Але чи можна обмежитись пошиттям звичайної наволочки з клапаном? Учнім слід урахувати призначення подушок (постільні і декоративні), особливості їхнього покрою (квадратні, прямокутні, круглі, овальні, фігурні), використовуючи для оздоблення техніки декоративно-прикладного мистецтва (вишивку, в'язання гачком, спицями, аплікація тощо). Школярі при цьому можуть вибрати для себе варіант найбільш відповідний їхнім можливостям та інтересам.

Система естетичного виховання підлітків у школі повинна функціонувати у взаємозв'язку всіх складових: по-перше, естетичне виховання як частина загального процесу формування особистості, нерозривно пов'язане з іншими напрямками виховання молоді. Тільки при комплексному підході естетичне виховання буде дієвим і результативним; по-друге, естетичне виховання повинно бути спрямоване на формування світогляду молодої людини. Ця функція реалізується через розвиток емоційно-почуттєвої сфери особистості; по-третє, естетичне виховання охоплює всі основні сфери діяльності підлітків, такі, як праця, побут, поведінка, технічна і художня творчість, спілкування з мистецтвом, спортом тощо; по-четверте, естетичне виховання викликає у молодої людини прагнення до самовиховання, зокрема, морального самовдосконалення, розвитку духовних потреб.

Можна узагальнити, що в процесі праці учні, отримуючи радість від роботи, самодіяльний інтерес, розвивають особистісні здібності, гартують волю, виробляють терпеливість, витривалість, точність, порядок, чистоту, наполегливість, спричиняють розвиток моральної дисципліни, організованої спільності при загальній справі й поглиблюють соціальні та колективні почуття, формують естетичні почуття, вчать виконувати фізичну роботу, цінувати і поважати її; розвивають спритність, чемність,

удосконалюють мислення, підвищують фізичні дані й поліпшують увесь фізичний розвиток. Це позитивно впливає на загальний розвиток, створює основу для формування характеру, для правильного вибору заняття та майбутньої професії, адже "праця є основним джерелом виховного впливу на молодь" [3,178].

Усвідомлення суспільної цінності справи породжує відповідальність і радість. Естетичне виховання у процесі продуктивної праці вимагає від учителя постійної уваги до характеру обробки тих речей, які виготовляють учні. Без піклування про красу, гармонію форм цих виробів не можна сформувати хороший естетичний смак. Найбільш помітне значення в естетичному вихованні учнів відіграють розділи й види робіт, пов'язані з декоративно-ужитковим мистецтвом, що сприяє художній освіті дітей, їх естетичне значення вчителями сприймається найбільш правильно.

Педагогами доведено, що в праці виявляється справжня краса людини. Численні спостереження за працею учнів переконують, що будь-який вияв ними майстерності у праці позитивно впливає на виховання естетичного ставлення до дійсності. Відчуття краси своєї праці, почуття задоволення тим яскравіше, чим відчутніші її результати, кінцевий результат, адже у результатах творчості відбивається вся людина. Обов'язковою умовою педагогічного використання праці є виявлення учнями ініціативи, самодіяльності, творчості. Праця по-справжньому виконує свою виховну, морально-естетичну функцію лише тоді, коли пробуджує в душі вихованців творче горіння, викликає у них сильні емоційні переживання, до кінця захоплює їх [1]. В уявленні дітей естетична цінність праці багато в чому визначається її суспільно корисною спрямованістю. Якщо учень знає, що результати його діяльності потрібні людям, він не лише серйозніше підходить до справи, а й прагне виконати її якомога краще.

Таким чином можемо відмітити, що важливим завданням учителя є розвиток у школярів любові до активної творчої роботи, усвідомлення своєї ролі у формуванні в собі працьовитості, старанності. Посилення соціальної спрямованості трудової діяльності учнів, формування готовності до праці, раннє залучення до творчості у трудовій діяльності, використання нових прогресивних технологій праці дозволить забезпечувати гармонійний та всебічний розвиток особистості, формувати у неї естетичну культуру, естетичні смаки.

Висновок. Отже, трудова діяльність є важливим фактором впливу на естетичну культуру особистість. Необхідно, щоб система школи з

естетичного виховання учнів враховувала цю обставину і відводила праці відповідну роль. Але слід враховувати, що естетична результативність трудової діяльності багато в чому залежить від організації, змісту та характеру. Саме тому школа повинна шукати такі форми організації праці учнів, щоб зробити її важливим засобом естетичного виховання, створити відповідні умови для формування особистості, світогляду молодшої людини.

1. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 192 с.
2. Волошин А. Дидактика. – Ужгород: Накл. Пед. Т-ва Підкарпатської Руси, 1932. – 37 с.
3. Григорова М., Шепя О. Педагогічні

засади менеджменту в освіті // *Освітній дайджест. Акцент-панорама*. – 2003. – №4. – С. 174 – 180.

4. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа // *Вибрані твори: В 5-ти т.* – К.: Рад. Школа, 1977. – Т. 4. – С. 7 – 390.

5. Цой І. Формування естетичного сприйняття мистецтва у студентів коледжу культури та мистецтв у процесі художньо-пізнавальної діяльності: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01. – Луганськ, 2000. – 206 с.

6. Якубанець Г.П. Эстетическое воспитание учащихся V – VIII классов в процессе труда: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01/ Киевский гос. пед. ин-т имени А.М. Горького. – К., 1971. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2008.

УДК 81'23'36

Олена Білецька, викладач кафедри практики англійської мови
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ

У статті розглядаються психологічні передумови навчання граматики іноземної мови. Особлива увага приділяється механізмам породження висловлювань та соціально-психологічним закономірностям формування відповідних мовних стереотипів.

Ключові слова: мова, граматика, стратегія спілкування, мовленнєве висловлювання.

Традиційне навчання іноземної мови не ставило перед мовцем конкретних комунікативних завдань і здебільшого зводилось до граматики-перекладного та аудіо-лінгвального методів. Такі методи давали можливість ґрунтовного вивчення правил та перекладу граматичних конструкцій, що часто були не пов'язані контекстуально, а самі структури були відірваними від життя. Таке вивчення іноземних мов привело до того, що ціле покоління розмовляло іноземною мовою “зі словником”, тобто не мало навичок реального, живого, не відірваного від справжніх життєвих ситуацій спілкування.

Сучасне життя ставить перед нами інші вимоги. Це пов'язано передовсім з інтеграцією України в Європу, налагодженням міжнародних зв'язків у культурній, соціальній, політичній та економічній сферах, тобто розширенням можливості обміну досвідом у різних сферах життєдіяльності. Сучасна молодь прагне

розмовляти іноземними мовами з метою не лише власне спілкування, а й можливості здобування освіти у країнах, мова яких вивчається. **Актуальність** даної розвідки полягає у висвітленні сучасних підходів у навчанні іноземних мов з урахуванням психологічних передумов навчання іншомовної компетенції.

Мова бере участь у здійсненні практично всіх вищих психічних функцій, оскільки найтісніше пов'язана з мисленням. Засобами мови людина ідентифікує свої емоції, виявляє своє ставлення до інших людей, а отже і свою свідомість. Гумбольдт зазначав наступне: “Різні мови – далеко не різні позначення однієї й тієї ж речі, а різноманітні її бачення; і якщо ця річ не є предметом зовнішнього світу, кожен (мовець) по-своєму її створює, знаходячи у ній рівно стільки свого, скільки потрібно для того, щоб охопити і прийняти в себе чужу думку. Мови – це ієрогліфи, в які людина вміщує свій світ і свою уяву...[3, 349]”. Внутрішня єдність мови і мислення – ось